

*Rafał Szewczyk\**

Uniwersytet Warszawski, Polska

e-mail: [r.szewczyk5@uw.edu.pl](mailto:r.szewczyk5@uw.edu.pl)

ORCID: 0000-0003-4632-4265

## **ROLA ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH W ZACHOWANIU ZASOBÓW MORSKICH. WYBRANE ZAGADNIENIA PRAWNE**

### **THE ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONSERVATION OF MARINE RESOURCES: SELECTED LEGAL ISSUES**

#### **Abstract**

Starting with the presentation of the acts of international maritime law most relevant to the presented subject, the author describes the history of the development of international organizations and their types. Using a dogmatic and historical analysis of normative acts, he tries to find an answer to the question asked – “Is the preservation of the maritime environment a dominant perspective among the operational goals of states?”. While examining the above issue in relation to the formation and activities of international organizations, the thesis was formulated that “the coordination of efforts of international organizations in matters related to maritime resources and their effectiveness should constitute the core of considerations on the subject of the effectiveness of all kinds of international policies”. The author presents the legal and international approach to the

---

\* Rafał Szewczyk – doktorant Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych przy Uniwersytecie Warszawskim.

definition of maritime resources and describes the effectiveness of the European Union's Common Fisheries Policy.

## KEYWORDS

law, international organizations, maritime resources, environmental protection

## SŁOWA KLUCZOWE

prawo, organizacje międzynarodowe, zasoby morskie, ochrona środowiska

## 1. WSTĘP

Wydobywanie zasobów morskich, korzystanie z nich i ich przetwarzanie jest w XXI wieku sprawą tak samo oczywistą, jak i pożądaną z punktu widzenia gospodarki państwa. Niektórzy przedstawiciele nauki wskazują jednak na konieczność zwiększenia efektywności polityk morskich dotyczących zasobów, powołując się na wciąż rosnący przyrost naturalny i ekstremalny rozwój cywilizacyjny ludzkości<sup>1</sup>. Powstaje zatem wiele pytań związanych z procesem wydobywania, jego skutecznością, optymalizacją eksploatacji zasobów i ochroną środowiska morskiego, które ma ogromne znaczenie dla *status quo* przetrwania życia na kuli ziemskiej.

Warto szukać odpowiedzi na pytanie, czy państwa tworzą skuteczne pole do negocjacji międzynarodowych, a jeśli tak, to: czy zachowanie środowiska morskiego jest perspektywą dominującą wśród eksploatacyjnych celów państw? Pojawiające się zagadnienia dotyczące aktualnego stanu prawnego regulacji koncentrują się wokół pytania, czy da się sprecyzować, czym są zasoby morskie, a jeżeli nie, to: czy istnieje konieczność doprecyzowania definicji legalnej zasobów morskich?

Organizacje międzynarodowe i ich rola w tworzeniu prawa międzynarodowego są podkreślane na kartach wielu publikacji naukowych, zatem koordynacja wysiłków tych organizacji w kwestiach powiązanych z zasobami morskimi i ich skuteczność powinny stanowić rdzeń rozważań nad przedmiotem skuteczności wszelkiego rodzaju polityk międzynarodowych skupiających się wokół zagad-

---

<sup>1</sup> B. Mazurkiewicz, *Wydobywanie zasobów surowcowych dna mórz i oceanów naczelnym zadaniem morskiej polityki gospodarczej państwa*, „Górnictwo i Geoinżynieria” 2011, nr 35(4/1), s. 267–268, <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.baztech-article-AGHM-0039-0037/content/partDownload/1765db2b-f079-30e9-b9ba-8fa477584e26> (dostęp: 19.03.2023).

nień powiązanych z działalnością morską i prowadzić do rozwiązań pożytecznych dla rozwoju i kultury prawa międzynarodowego.

## 2. CHARAKTERYSTYKA PRAWNA ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH W ŚWIELE MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA MORZA

Międzynarodowa kooperacja między podmiotami prawa międzynarodowego od zawsze była przestrzenią dla wielu wyzwań, zarówno tych, w których istniała potrzeba odnalezienia wspólnego konsensu w ramach polityki zagranicznej, jak i w sprawach logistycznych. Aby umożliwić koordynację administracyjną, negocjacyjną oraz wywierać istotny wpływ na stosunki międzynarodowe, szeroko rozumiana społeczność międzynarodowa od końca XIX wieku zaczęła wykształcać byty organizacyjne, które kryją się pod określeniem „organizacje międzynarodowe”. Jak wskazuje Aleksander Surdej, pierwszymi organizacjami służącymi współpracy sektorowej (tzw. specjalistycznej), jakie pojawiły się w obrocie międzynarodowym, były organizacje międzynarodowe wielu państw, tj.: Międzynarodowy Związek Telegraficzny (1865), Unia Poczтовая (1874), Międzynarodowe Biuro Miar i Wąg (1875), Międzynarodowy Związek Ochrony Własności Przemysłowej (1883)<sup>2,3</sup>.

Doktryna międzynarodowego prawa publicznego przedstawia konieczność spojrzenia na organizacje międzynarodowe w trzech perspektywach – pierwszą z nich jest rola organizacji międzyrządowych w obrocie międzynarodowym. Organizacje międzyrządowe są podmiotami nacechowanymi podmiotowością wtórną<sup>4</sup> – oznacza to, że państwa składają oświadczenia woli o powołaniu podmiotu międzynarodowego, jakim jest organizacja międzynarodowa, o sposobie jej funkcjonowania i o jej charakterze – na przykład Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego, powołana na mocy Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (The United Nations Convention on the Law of the Sea, dalej:

<sup>2</sup> Konwencja związkowa paryska o ochronie własności przemysłowej (Dz.U. z 1922 r. nr 8, poz. 58, z późn. zm.) została podpisana w Paryżu dnia 20 marca 1883 r.; ustanowiła funkcjonowanie Międzynarodowego Związku Ochrony Własności Przemysłowej (Union internationale pour la protection de la propriété industrielle); Rzeczpospolita Polska jest jego członkiem od dnia 10 listopada 1919 r. Obecnie do konwencji przystąpiło 177 stron, zatem jej charakter można uznać za powszechnie obowiązujący lub kodyfikacyjny. Zob. WIPO-Administered Treaties, [https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty\\_id=2](https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>3</sup> A. Surdej, *Multilateralizm i organizacje międzynarodowe: zasady i instrumenty*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, nr 4, s. 194, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/download/17224/17798> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>4</sup> T. Kamiński, K. Myszone-Kostrzewa, *Prawo międzynarodowe publiczne w pytaniach i odpowiedziach*, red. S. Sawicki Warszawa 2012, s. 112.

UNCLOS), sporządzonej w dniu 10 grudnia 1982 r. w Montego Bay<sup>5</sup>, została ukonstytuowana jako organizacja wyspecjalizowana, której głównym zadaniem jest pozbawienie dyskryminacji oraz sprawiedliwe zarządzanie zasobami dna morskiego, które stanowią „dziedzictwo ludzkości”<sup>6</sup>, dla odmiany Organizacja Narodów Zjednoczonych<sup>7</sup> uznawana jest za formę organizacji uniwersalnej<sup>8</sup>, która ma „maksymalnie szeroki zakres kompetencji” i zajmuje się „całokształtem stosunków międzynarodowych”<sup>9</sup>.

Opisując organizacje międzynarodowe, warto wskazać, że często wyposażone są w kompetencje uszczuplające nieznacznie suwerenność państw członkowskich, m.in. w przywileje i immunitety dyplomatyczne nadane przedstawicielom organów organizacji międzynarodowych, prawo legacji czy ponoszenie odpowiedzialności za działania organizacji międzynarodowej<sup>10</sup>. Należy jednak zaznaczyć, że przeważnie są one także wyposażone w osobowość prawną, która pozwala na upodmiotowienie i rzeczowe działanie organizacji międzynarodowej w sferze wewnętrznych spraw danego państwa członkowskiego – przykładem takich organizacji mogą być ONZ<sup>11</sup> albo Komisja Subregionalnego Rybołówstwa<sup>12</sup>.

<sup>5</sup> Konwencja została ratyfikowana przez 168 państw, Rzeczpospolita Polska dostarczyła dokumenty ratyfikacyjne depozytariuszowi w dniu 13 listopada 1998 r. (opubl.: Dz.U. z 2002 r. nr 59, poz. 543). Zob. United Nations, Oceans & Law of the Sea, Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements, 13.05.2022, [https://www.un.org/Depts/los/reference\\_files/chronological\\_lists\\_of\\_ratifications.htm](https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>6</sup> Zob. art. 136 UNCLOS.

<sup>7</sup> Organizacja Narodów Zjednoczonych (The United Nations) to organizacja międzynarodowa powołana na mocy Karty Narodów Zjednoczonych, Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienia ustanawiającego Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z San Francisco podpisanych w dniu 26 czerwca 1945 r. – Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych (Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 90, z późn. zm.), dalej: Karta ONZ. Do Karty ONZ przystąpiły łącznie 193 państwa, w tym Rzeczpospolita Polska, która ratyfikowała Kartę ONZ w Waszyngtonie w dniu 16 października 1945 r. i stała się w ten sposób 51. członkiem założycielem ONZ – Oświadczenie rządowe z dnia 8 lipca 1946 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Karty Narodów Zjednoczonych podpisanej w Waszyngtonie dnia 16 października 1945 r. (Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 91).

<sup>8</sup> W doktrynie międzynarodowego prawa publicznego organizacje takie określane są także jako organizacje międzynarodowe o kompetencjach ogólnych.

<sup>9</sup> B. Kuźniak, M. Marcinko, M. Ingelevič-Citak, *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 2017, s. 7.

<sup>10</sup> P. Bogacki, *Zagadnienie podmiotowości prawnej w stosunkach międzynarodowych*, „Roczniki Nauk Prawnych” 1997, t. VII, s. 218, <http://ojs.tnku.pl/index.php/rnp/article/download/4557/6734> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>11</sup> Zob. art. 104 Karty ONZ: „Organizacji przysługiwać będzie na terytorium każdego z jej członków taka zdolność do działań prawnych, jaka może być potrzebna do wykonywania jej funkcji i urzeczywistniania jej celów”.

<sup>12</sup> Komisję powołano na podstawie *Agreement establishing a sub-regional Fisheries Commission* (Porozumienia ustanawiającego Komisję Subregionalnego Rybołówstwa – tłum. własne),

Drugą perspektywę stanowią pozarządowe organizacje międzynarodowe. Zasady ich funkcjonowania nie są – tak jak w przypadku organizacji międzyrządowych – oparte na statucie, jakim jest umowa międzynarodowa, ale na porozumieniach krajowych organów zarządczych organizacji pozarządowych (dalej: NGO). Jak podają przedstawiciele doktryny prawa międzynarodowego, NGO o zasięgu międzynarodowym spełniają swoją misję w „sferach nieobjętych władzą publiczną państwa”, a także poprzez „zastępowanie działalności państwa oraz kontrolę wykonywania obowiązków przez państwo”<sup>13</sup>. Cechą charakterystyczną międzynarodowych NGO jest „posiadanie statusu konsultacyjnego przy instytucjach międzynarodowych i inne formy współpracy z międzynarodowymi organizacjami rządowymi”<sup>14</sup>. Przykładem pozarządowej organizacji międzynarodowej działającej w sposób aktywny na rzecz zachowania zasobów mórz i oceanów jest World Wide Fund for Nature (WWF, tłum. własne – Światowy Fundusz na rzecz Przyrody), który działa między innymi w Polsce pod postacią prawną fundacji. Warto wskazać, że WWF jest współtwórcą Światowej Strategii w Zakresie Ochrony Przyrody, która stanowi kamień milowy dla kompleksowego spojrzenia na ochronę środowiska w ogólności<sup>15</sup>.

Trzecią perspektywą, która jest pochodną pierwszej, jest spojrzenie na działalność tzw. organizacji ponadnarodowych. Organizacje te, jak podają Władysław Czapliński i Anna Wyrozumska, nie różnią się zbytnio od organizacji o charakterze międzyrządowym, warto jednak wskazać, że cechują się one bezpośrednio skutecznymi w stosunku do obywateli i nadrzędnymi regulacjami stanowionymi przez organizacje, autonomicznym sądownictwem oraz autonomią finansową, niwelującą całkowicie zależność od składek państw członkowskich<sup>16</sup>. Organizacją

---

które zostało podpisane w Dakarze w dniu 29 marca 1985 r. Główne zadania Komisji to utrzymanie w odpowiednim stanie żywych zasobów rybnych występujących w regionie oraz umacnianie współpracy państw-stron porozumienia i podmiotów, nad którymi te państwa sprawują nadzór, dokonujących połowów na obszarze mórz zachodniej Afryki. Zob. Commission Sous-Regionale des Pêches (C.S.R.P.), Convention du 29 Mars 1985 Portant creation de la Commission Sous-Regionale des Pêches amendee le 14 Juillet 1993 a Praia, Cap-Vert, <http://spc.srp.org/spc.srp/sites/default/files/CSRP-1993-ConvPraya.PDF> (dostęp: 19.03.2023); zob. też art. 1 powyższego porozumienia: „The Commission shall have legal personality and the capacity to sue”.

<sup>13</sup> M. Perkowski, E. Szadkowska, *Umiedzynarodowienie organizacji pozarządowych we współczesnym prawie międzynarodowym*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2013, t. XI, s. 95, [https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/150155/perkowski\\_szadkowska\\_umiedzynarodowienie\\_organizacji\\_pozarządowych\\_we\\_współczesnym\\_prawie\\_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/150155/perkowski_szadkowska_umiedzynarodowienie_organizacji_pozarządowych_we_współczesnym_prawie_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>14</sup> *Ibidem*, s. 97.

<sup>15</sup> WWF, Historia, <https://www.wwf.pl/o-nas/historia> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>16</sup> W. Czapliński, A. Wyrozumska, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2014, s. 436.

ponadnarodową głównie na podstawie orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej *Van Gend en Loos*<sup>17</sup> oraz *Costa v. ENEL*<sup>18</sup> jest Unia Europejska<sup>19</sup>.

Jak już zostało zaznaczone, tematyka dotycząca zachowania zasobów morskich jest przedmiotem działania wielu organizacji. W postanowieniach UNCLOS można bezpośrednio wyczytać, że specjalne uprawnienia zostały przyznane nie tylko – wspomnianej wcześniej – Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego, lecz także międzynarodowym organizacjom regionalnym i subregionalnym. Co jest warte podkreślenia – na państwa-strony UNCLOS został nałożony obowiązek współpracy w określonych przypadkach w drodze umów bezpośrednich lub przy wykorzystaniu organizacji subregionalnych lub regionalnych. Jak podaje Krzysztof Kozłowski w kontekście państw azjatyckich: „niski poziom integracji międzynarodowej powoduje, że zobowiązania w ramach organizacji regionalnych nie tworzą dla ich państw członków zagrożenia poddania się rygorom, np. ograniczającym działalność gospodarczą”<sup>20</sup>. Faktem, na który warto wskazać podczas badania aktów normatywnych powiązanych z międzynarodowym prawem morza, jest brak funkcjonującej definicji międzynarodowej organizacji regionalnej lub subregionalnej.

Rodrigo Tavares opisuje regionalne organizacje międzynarodowe jako złożone z trzech lub więcej państw położonych blisko siebie, posiadające ciągłe ramy instytucjonalne („an international organization composed of three or more geographically proximate states having a continuous institutional framework”)<sup>21</sup>. Definicja taka może być przyjęta ze względu na art. 63 ust. 1 UNCLOS<sup>22</sup>, którego zapis redakcyjny może sugerować, że w przypadku gdy sprawa dotyczy stref ekonomicznych dwóch państw, powinny one koordynować współpracę za pomocą

---

<sup>17</sup> Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 5 lutego 1963 r., 26-62, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen*, EU:C:1963:1.

<sup>18</sup> Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 15 lipca 1964 r., 6-64, *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*, EU:C:1964:66.

<sup>19</sup> W. Czapliński, A. Wyrozumska, *Prawo międzynarodowe...*, s. 437.

<sup>20</sup> K. Kozłowski, *Rola regionalnych międzynarodowych organizacji w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w Azji Wschodniej*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2014, nr 2(18), s. 88, [http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10\\_33119\\_KKESSiP\\_2014\\_2\\_4/c/121-109.pdf](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_33119_KKESSiP_2014_2_4/c/121-109.pdf) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>21</sup> R. Tavares, *Regional Security: The Capacity of International Organizations*, London 2009, s. 7, [https://books.google.com/books?hl=pl&lr=&id=aM2NAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=regional+international+organizations&ots=\\_NsNy7Y\\_GS&sig=TQ0-Fl3ylP2Dyo1HPY-qKQr7vrlY](https://books.google.com/books?hl=pl&lr=&id=aM2NAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=regional+international+organizations&ots=_NsNy7Y_GS&sig=TQ0-Fl3ylP2Dyo1HPY-qKQr7vrlY) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>22</sup> Zob. art. 63 ust. 1 UNCLOS: „Jeżeli to samo stado albo stada współżyjących gatunków występują w wyłącznych strefach ekonomicznych dwóch lub więcej państw nadbrzeżnych, państwa te podejmują starania, bezpośrednio lub za pośrednictwem odpowiednich organizacji subregionalnych lub regionalnych, aby porozumieć się co do środków koniecznych dla skoordynowania i zapewnienia zachowania oraz rozwoju takich stad, bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszej części”.

bezpośredniej komunikacji, a organizacje subregionalne/regionalne – zgodnie z rzymską premią *tres faciunt collegium* – przeznaczone są dla większej liczby powiązanych ze sobą regionalnie stref ekonomicznych. Występowanie spójnika „lub” w art. 63 ust 1 UNCLOS, mogące wywoływać poczucie, że niweluje racjonalność przedstawionej przez Tavaresa definicji, nie powinno jednak budzić wątpliwości dlatego, że w sferze stosunków międzynarodowych dwa państwa nie zakładają organizacji międzynarodowej, a jedynie zawierają bilateralne porozumienie.

Zgodnie z definicją ze *Słownika języka polskiego* słowo „region” oznacza „obszar względnie jednorodny, różniący się od terenów sąsiednich cechami naturalnymi bądź nabytymi na przestrzeni dziejów”<sup>23</sup>, a słowo „subregion” – „część regionu wyodrębnioną ze względu na charakterystyczny zespół cech”<sup>24</sup>. Podążając więc za treścią tych dwóch definicji, można założyć, że regionem byłby obszar Morza Bałtyckiego, subregionem zaś obszar, na którym położone są nadbałtyckie państwa skandynawskie. W kontekście zarządzania zasobami morskimi do celów interpretacyjnych wydaje się, że regionem można określać cały akwen morski opisany na układzie współrzędnych geograficznych, ten zaś akwen – w zależności od kontynentu, rodzaju surowców energetycznych czy surowców żywych – może zostać podzielony na subregiony zgodnie z cechami indywidualnymi obszaru opisywanego.

Brak ścisłej definicji regionu przy zastosowaniu prostego sylogizmu może powodować, że uprawnienia przyznane przez UNCLOS organizacji międzynarodowej nie mają legitymacji ze względu na nieobjęcie przez organizację członkostwem jednego państwa regionu/subregionu i w rezultacie utratę przymiotu organizacji regionalnej. Przedstawienie problemu interpretacyjnego i postulatów *de lege ferenda* dookreślających definicję organizacji subregionalnej/regionalnej powinno zostać przedstawione na kolejnych konferencjach prawa morza organizowanych pod agendą ONZ.

### 3. PRAWNA DEFINICJA ZASOBÓW MORSKICH

W odróżnieniu od pojęcia regionu oraz regionalnych/subregionalnych organizacji międzynarodowych międzynarodowe prawo morza wykształciło bardziej precyzyjną definicję legalną zasobów morskich, i chociaż niejednokrotnie UNCLOS odwołuje się do nich pod różnymi określeniami, to warto wskazać, że

<sup>23</sup> *Słownik języka polskiego*, hasło: region, WN PWN, <https://sjp.pl/region> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>24</sup> *Słownik języka polskiego*, hasło: subregion, WN PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/subregion;2525092> (dostęp: 19.03.2023).

zgodnie z zasadami podziału logicznego określenie „zasoby morskie” zawsze ma charakter nadrzędności nad pozostałymi zawartymi w tej konwencji.

W UNCLOS możemy znaleźć m.in.: „zasoby”, „zasoby obszaru”, „zasoby naturalne”, „zasoby mineralne”, „zasoby nieożywione”, „żywe zasoby”, „minerały”, „płynne lub gazowe zasoby mineralne”, „zasoby dna morskiego” oraz „zasoby podglebia”. Wszystkie desygnaty kryjące się pod tymi nazwami zakresowo stanowią element szeroko określanego terminu „zasoby morskie”. Definicję legalną „zasobów” odnajdujemy w art. 133 lit. a UNCLOS, zgodnie z którą zasoby „oznaczają wszystkie stałe, płynne lub gazowe zasoby mineralne, *in situ*, w Obszarze na dnie morskim lub pod jego dnem, łącznie z konkrekcjami polimetalicznymi”. Definicja ta nie jest definicją ogólną, gdyż odnosi się do części XI UNCLOS powiązanej z „obszarem” i warto zaznaczyć, że konwencja ta, opisując zasoby obszaru, opisuje je w art. 136 jako stanowiące „wspólne dziedzictwo ludzkości”. Zasoby obszaru są niezbywalne, chyba że pod postacią minerałów zostaną wydobyte za zgodą i zgodnie z procedurami uchwalonymi przez Międzynarodową Organizację Dna Morskiego. Warto zaznaczyć, że Konwencja genewska o morzu pełnym z dnia 29 kwietnia 1958 r.<sup>25</sup>, w kontekście zasobów naturalnych, powoływała się na możliwość występowania przeszkód przy układaniu podmorskich kabli i rurociągów wyłącznie w realizacji prawa do eksploatacji zasobów szelfu kontynentalnego.

W kontekście szelfu kontynentalnego UNCLOS doprecyzowała powyższe określenie zasobów naturalnych poprzez wskazanie, że stanowią one „zasoby mineralne oraz inne nieożywione zasoby”, a także „organizmy żywe należące do gatunków osiadłych” (art. 77 ust. 4). Warto zauważyć, że w zakresie eksploatacji zasobów „wód terytorialnych”<sup>26</sup> państwa, wykonując swoją wyłączną władzę jurysdykcyjną, mogą ustanawiać znaczenie zasobów morskich w swoim ustawodawstwie krajowym, zgodnie z art. 2 UNCLOS. Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej<sup>27</sup> rozciąga definicję zasobów wydobywanych w obszarze wód terytorialnych o zasoby znajdujące się w obszarze wyłącznej strefy ekonomicznej i przedstawia pojęcie „zasobów naturalnych” jako zasoby żywe i mineralne dna mórz i wnętrza ziemi pod dnem oraz zasoby pokrywających dno wód morskich.

Sprawa definicji i regulacji związanej z działalnością sprzyjającą zachowaniu zasobów morskich została podjęta w związku z obszarem antarktycznym

<sup>25</sup> Konwencja weszła w życie w dniu 30 września 1962 r., została ratyfikowana przez 63 państwa, Rzeczpospolita Polska ratyfikowała konwencję w dniu 29 kwietnia 1962 r. (Dz.U. z 1963 r. nr 33, poz. 187), dalej: Konwencja o morzu pełnym. Zob. United Nations, Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice, status at 12.03.2023, [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=XXI-2&chapter=21&clang=\\_en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&clang=_en) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>26</sup> W. Góralczyk, S. Sawicki, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2015, s. 226. Wody terytorialne należy rozumieć jako wody wewnętrzne i morze terytorialne.

<sup>27</sup> Dz.U. z 1991 r. nr 32, poz. 131, dalej: ustawa o obszarach morskich.

na łamach Konwencji o zachowaniu żywych zasobów morskich Antarktyki, sporządzonej w Canberrze dnia 20 maja 1980 r. (dalej: CCAMLR)<sup>28</sup>. Zgodnie z art. I ust. 2 CCAMLR: „żywe zasoby morskie Antarktyki” oznaczają „populacje ryb, mięczaków, skorupiaków oraz wszystkie inne gatunki żywych organizmów, włącznie z ptakami występującymi na południe od konwergencji antarktycznej”.

#### 4. WSPÓŁPRACA PAŃSTW W ZARZĄDZANIU ZASOBAMI MORSKIMI

Powyższe rozważania wskazują, że kooperacja związana z zarządzaniem zasobami morskimi może przybierać różne formy, jednakże najbardziej skuteczną formę jest ona w stanie przybrać pod postacią organizacji międzyrządowych. Wspomniana Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego, dzięki ukonstytuowaniu jej ram instytucjonalnych na łamach UNCLOS, pomaga w zarządzaniu zasobami tzw. Obszaru, jej działalność zgodnie z art. 140 UNCLOS jest prowadzona przede wszystkim z korzyścią dla ludzkości, na podstawie zasady niedyskryminacji bez względu na geograficzne położenie państw. Pod jej auspicjami zarówno państwa członkowskie, jak i podmioty prywatne mogą prowadzić badania naukowe dotyczące zasobów Obszaru. Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego została wyposażona w kompetencje koordynacyjne, a jej obowiązkiem jest rozpowszechnianie wiedzy zdobytej na podstawie prowadzonych badań (art. 143 UNCLOS).

Obowiązkiem Organizacji Dna Morskiego, zgodnie z art. 145 UNCLOS, jest przyjmowanie odpowiednich procedur i regulacji o charakterze materialnym, skupiających wysiłki na zachowaniu, a także ochronie zasobów obszaru, przez co należy rozumieć tendencję prezerwacji fauny i flory, jak również zrównoważone wykorzystanie zasobów energetycznych Obszaru. Owocami pracy Międzynarodowej Organizacji Dna Morskiego jest wydanie m.in. regulacji dotyczących

---

<sup>28</sup> CCAMLR, Convention for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CAMLR Convention), <https://www.ccamlr.org/en/organisation/camlr-convention-text> (dostęp: 19.03.2023). Konwencja weszła w życie w dniu 7 kwietnia 1982 r., ratyfikowana przez 36 państw – CCAMLR, Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (Canberra, 20 May 1980), Status List, last updated: 28 June 2022, [http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty\\_list/depositary/CCAMLR.html](http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty_list/depositary/CCAMLR.html) (dostęp: 19.03.2023). Polska ratyfikowała Konwencję w dniu 28 marca 1984 r. na podstawie oświadczenia rządowego z dnia 17 września 1984 r. w sprawie ratyfikacji przez Polską Rzeczpospolitą Ludową Konwencji o zachowaniu żywych zasobów morskich Antarktyki, sporządzonej w Canberrze dnia 20 maja 1980 r. (Dz.U. z 1984 r. nr 61, poz. 315); tekst Konwencji opubl.: Dz.U. z 1984 r. nr 61, poz. 314, ze sprost.

poszukiwań i eksploracji guzków polimetalicznych<sup>29</sup>, siarczków polimetalicznych<sup>30</sup> czy skorup żelazomanganowych bogatych w kobalt<sup>31</sup>, a także uzyskanie statusu obserwatora przy ONZ na mocy rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr A/RES/51/6<sup>32</sup>. Ostatecznie Międzynarodowa Organizacja Dna Morskiego podpisała z ONZ porozumienie o stosunkach między tymi dwiema organizacjami<sup>33</sup>, a następnie porozumienie to zostało zatwierdzone rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr A/RES/52/27.

Do wykonania postanowień CCAMLR powołano Komisję do spraw Zachowania Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources, dalej: Komisja CCAMLR). Jej celem jest formułowanie, przyjmowanie i rewidowanie środków ochrony na podstawie najlepszych dostępnych informacji naukowych, do czego komisja ta została wyposażona w osobowość prawną i możliwość korzystania „na terytorium każdego Państwa Strony z takich uprawnień, jakie mogą okazać się niezbędne do pełnienia jej funkcji i osiągnięcia celów niniejszej konwencji”<sup>34</sup>.

Co roku na podstawie art. IX CCAMLR publikowany jest roczny raport ze spotkań Komitetu naukowego Komisji CCAMLR, który – jak do tej pory – zebrał się 38 razy, po raz ostatni między 21 a 25 października 2019 r. w Hobart w Australii. Przygotowany w 2019 r. raport podsumowywał nie tylko posiedzenie Komitetu, lecz także sprawozdania z posiedzeń jego organów pomocniczych, grup roboczych do spraw statystyki, zarządzania i monitorowania ekosystemami, oceny i modelowania, oceny zasobów rybnych, jak też podgrupy do spraw metod badań akustycznych i analiz<sup>35</sup>.

Komisja CCAMLR na podstawie raportów Komitetu naukowego – w nawiązaniu do przepisu art. IX CCAMLR ust. 1 lit. f – formułuje, przyjmuje i rewiduje „środki ochrony, opierając się na najlepszych dostępnych informacjach naukowych, zgodnie z postanowieniami ustępu 5 niniejszego artykułu”. Warto wskazać,

---

<sup>29</sup> ISBA/19/A/9 – Decision of the Assembly of the International Seabed Authority regarding the amendments to the Regulations on Prospecting and Exploration for Polymetallic Nodules in the Area.

<sup>30</sup> ISBA/16/A/12/Rev.1 – Decision of the Assembly of the International Seabed Authority relating to the Regulations on Prospecting and Exploration for Polymetallic Sulphides in the Area.

<sup>31</sup> ISBA/18/A/11 – Decision of the Assembly of the International Seabed Authority relating to the Regulations on Prospecting and Exploration for Cobalt-rich Ferromanganese Crusts in the Area. Zob. *International Seabed Authority Handbook 2019*, International Seabed Authority, 26.08.2019, <https://undocs.org/ISBA/18/A/11> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>32</sup> United Nations, Resolution adopted by the General Assembly, 4.11.1996, <https://undocs.org/A/RES/51/6> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>33</sup> United Nations, Digital Library, Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Seabed Authority, 14.03.1997, <https://digitallibrary.un.org/record/250557#record-files-collapse-header> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>34</sup> Zob. art. VIII CCAMLR.

<sup>35</sup> CCAMLR, Thirty-eighth Meeting of the Scientific Committee, Hobart, Australia, 21–25.10.2019, <https://www.ccamlr.org/en/sc-camlr-38> (dostęp: 19.03.2023).

że procedura przyjęcia określonych środków ochrony polega na powiadomieniu państwa będącego członkiem Komisji CCAMLR i zastosowaniu 180 dni *vacatio legis*. Jeżeli w tym okresie państwo członkowskie zgłosi, że nie może respektować danego środka ochrony, środek ten nie obowiązuje państwa zgłaszającego swój sprzeciw. Środki ochronne zostały przez Komisję CCAMLR podzielone na kategorie, a rok do roku można znaleźć zestawienie obowiązujących regulacji w harmonogramach obowiązywania środków ochronnych (*Schedule of Conservation Measures in Force*)<sup>36</sup>. Dla zachowania zasobów morskich szczególne znaczenie ma zastosowanie środka ochronnego o oznaczeniu „Conservation measure – 26-01 (2019) – *General environmental protection during fishing*”<sup>37</sup>. W rozpoznaniu Komisji CCAMLR „niektóre działania związane z połowami mogą mieć wpływ na środowisko morskie Antarktyki” i „odegrały znaczącą rolę w wysiłkach CCAMLR zmierzających do zminimalizowania przypadkowej śmiertelności gatunków niebędących przedmiotem zwalczania, takich jak ptaki morskie i foki”<sup>38</sup> – niezbędne jest zatem, aby w obszarze antarktycznym zabronić statkom rybackim zanieczyszczania środowiska morskiego zrzutem olejów i paliwa do akwenu morskiego, a także zrzutu wszelkich śmieci, odpadów pokarmowych, ścieków oraz zatapiania podrobów i odrzutów w obszarze na południe od równoleżnika 60°S.

## 5. WSPÓLNA POLITYKA RYBOŁÓWSTWA UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska jako podmiot o charakterze ponadnarodowym wpisuje się w prowadzeniu swoich polityk wewnętrznych i zewnętrznych w zakres zainteresowania zachowania zasobów morskich. W głównej mierze dzieje się tak ze względu na prowadzenie polityki zachowania i eksploatacji zasobów żywych, nazwanej na potrzeby koordynacji państw członkowskich wspólną polityką rybołówstwa, która została wprowadzona w życie na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r.<sup>39</sup>.

<sup>36</sup> CCAMLR, *Schedule of Conservation Measures in Force 2019/20*, <https://www.ccamlr.org/en/document/conservation-and-management/schedule-conservation-measures-force-2019/20> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>37</sup> Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR), Conservation Measure 26-1 (2019), <https://www.ccamlr.org/en/measure-26-01-2019> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>38</sup> *Ibidem*, s. 1.

<sup>39</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002

Głównymi celami wspólnej polityki rybołówstwa w kontekście prezentowanego tematu jest zrównoważona środowiskowo działalność połowowa, a także odbudowa i zachowanie populacji stad ryb powyżej poziomu biomasy zdolnego do uzyskania maksymalnego podtrzymywanego połowu. W tym celu rozporządzenie 1380/2013 wyposaża Unię Europejską w kompetencję ustanawiania obszarów odbudowy stad ryb, określania wieloletnich planów polityki rybołówstwa, a także m.in. określenie odpowiednich środków technicznych definiujących cechy narzędzi połowowych (art. 7–9).

Unia Europejska – oprócz wewnętrznej polityki koordynacyjnej i integracyjnej – przyjęła w rozporządzeniu 1380/2013 także cele związane z działaniami zewnętrznymi, tj. powiązane z państwami niebędącymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz z organizacjami regionalnymi zarządzającymi zasobami morskimi. W ramach celów wskazanych jako znaczące można odnaleźć wsparcie wszelkich działań związanych z likwidacją nielegalnych, nieraportowanych i nieregulowanych połowów, a także tworzenie regionalnych organizacji regulujących rybołówstwo (art. 28 rozporządzenia 1380/2013). W art. 30 tego rozporządzenia wskazano, że w ramach współpracy międzynarodowej Unia Europejska podejmuje działania m.in. z pomocą Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa (EFCA)<sup>40</sup>, a przepisy poprzedzające nakazują – analogicznie do Komisji CCAMLR – działanie na podstawie najlepszych dostępnych opinii naukowych. EFCA przeprowadza zarówno kontrole, jak i inspekcje<sup>41</sup> oraz podejmuje wszelkie działania wchodzące w zakres wspólnej polityki rybołówstwa, przy czym z efektywności tych działań corocznie sporządzany jest raport, który ukazuje skalę problemów, z jakimi EFCA musi się mierzyć (np. w 2019 r. EFCA wykryła 116 uchybień proceduralnych po przeprowadzonych kontrolach na Morzu Bałtyckim)<sup>42</sup>.

Unia Europejska realizuje cele zewnętrznej polityki rybołówstwa poprzez zawieranie bilateralnych i multilateralnych umów zawieranych przez Komisję Europejską w imieniu Unii. Umowy bilateralne polegają na udostępnieniu przez państwo trzecie podmiotom z obszaru Unii dostępu do łowisk znajdujących

i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz.Urz. UE L 354, s. 22), dalej: rozporządzenie 1380/2013.

<sup>40</sup> European Fisheries Control Agency. Regulacje dotyczące EFCA zostały wprowadzone na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/473 z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa (Dz.Urz. UE L 83, s. 18), dalej: rozporządzenie 2019/473.

<sup>41</sup> Zob. art. 2 lit. a rozporządzenia 2019/473: „«kontrola i inspekcja» oznaczają wszelkie środki podejmowane przez państwa członkowskie, w szczególności na podstawie art. 5, 11, 71, 91 i 117 oraz tytułu VII rozporządzenia Rady (WE) nr 1224/2009, w celu dokonania kontroli i inspekcji działalności połowowej objętej zakresem wspólnej polityki rybołówstwa, w tym działania w zakresie nadzoru i monitorowania, takie jak satelitarne systemy monitorowania ruchu statków i działania w ramach systemów obserwacji”.

<sup>42</sup> European Fisheries Control Agency, Unit EU Waters and North Atlantic, 1.01.2019–31.12.2019, <https://www.efca.europa.eu/sites/default/files/atoms/files/2019%20-%20THE%20BALTIC%20SEA%20JOINT%20CAMPAIGN%20-%202012M%20REP%20WEB.pdf> (dostęp: 19.03.2023).

się w obszarach wyłącznych stref ekonomicznych tych państw, w zamian państwo spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego otrzymuje od Unii wsparcie sektorowe oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju oraz wkładzie finansowym<sup>43</sup>. Na dzień 19 marca 2023 r. wiadomo, że do marca 2021 r. Unia Europejska zawarła dwanaście umów bilateralnych, w tym osiem dotyczących połowu tuńczyka i cztery dotyczące połowu mieszanego<sup>44</sup>. Na przykładzie umowy bilateralnej zawartej przez Komisję Europejską z rządem Republiki Zielonego Przylądka oraz protokołów do tej umowy<sup>45</sup> widać wyraźnie, jak wygląda kooperacja polityki rybołówstwa. Unia Europejska, posiadając kompetencje koordynacyjne względem państw członkowskich, zobowiązała się opłacać łącznie kwotę w wysokości 750 tys. euro rocznie, tytułem rekompensaty finansowej równej kwocie 350 tys. euro wsparcia na rozwój sektorowej polityki rybołówstwa oraz kwoty 400 tys. euro za dostęp do obszarów połowowych, wyliczoną na podstawie pojemności referencyjnej określonej w protokole na 8000 ton rocznie. Decyzją Rady<sup>46</sup> od 2019 do 2024 r. działalność połowową na obszarze Republiki Zielonego Przylądka wykonywać mogą trzy państwa: Francja, Hiszpania i Portugalia, przy czym liczba statków możliwych do wprowadzenia na obszar połowowy przyznana Unii jest równa liczbie 69 (sejnery do połowu tuńczyka – 28 statków, takłowce powierzchniowe – 27, klipy tuńczykowe – 14), przy czym warto zaznaczyć, że Hiszpania została upoważniona do wprowadzenia największej liczby statków – 45 (16 sejnery, 21 takłowców i 8 klipów).

Na podstawie powyższych przykładów dobrze widać wpływ Unii Europejskiej na międzynarodową koordynację wysiłków związanych ze zrównoważonym wykorzystaniem żywych surowców morskich, a zastosowane procedury regulują w sposób kompleksowy większość zagadnień technicznych, które mogą się pojawiać w sprawach międzynarodowego rybołówstwa państw członkowskich i ich potrzeb.

<sup>43</sup> European Commission, EU Maritime Security Strategy & Action Plan 2023, [https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements\\_pl](https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements_pl) (dostęp: 19.03.2023).

<sup>44</sup> <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/119/stosunki-miedzynarodowe-w-dziedzinie-rybolowstwa> (dostęp: 19.03.2023).

<sup>45</sup> Rozporządzenie Rady (WE) nr 2027/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie zawarcia Umowy partnerskiej w sprawie połowów między Wspólnotą Europejską a Republiką Zielonego Przylądka (Dz.Urz. UE L 414, s. 1).

<sup>46</sup> Wniosek. Decyzja Rady w sprawie podpisania, w imieniu Unii, oraz tymczasowego stosowania protokołu w sprawie wykonania Umowy partnerskiej w sprawie połowów między Wspólnotą Europejską a Republiką Zielonego Przylądka (lata 2019–2024), COM/2019/129 final, Bruksela, 13.03.2019 r.

## 6. ZAKOŃCZENIE

Międzynarodowe prawo morza stanowi skomplikowany system naczyń połączonych, który nie tylko ze względu na położenie danego akwenu, lecz także ze względu na rodzaj funkcjonującej organizacji międzynarodowej może bardzo komplikować zrozumienie sfery zależności między podmiotami na arenie międzynarodowej. Oczywiście jest, że rola organizacji międzynarodowych jest kluczem do zachowania surowców morskich, nie sposób jednak w obrębie jednej publikacji dokonać kompleksowej analizy postępowania wszystkich utworzonych organizacji międzyrządowych i ponadnarodowych, a już tym bardziej organizacji tworzonych przez NGO. W kontekście nieścisłości interpretacyjnych warto postawić postulat *de lege ferenda* dotyczący doprecyzowania definicji organizacji regionalnej i subregionalnej. W kontekście konwencji powołujących organizacje zarządzające zasobami widać tendencje do zachowania zasobów i wprowadzenia eksploatacji, której głównym założeniem jest zrównoważony rozwój. Może to oznaczać, że w ramach zarządzania zasobami państwa mogą kierować się niepisaną dyrektywą, której rdzeniem jest ochrona środowiska morskiego. Podkreślenia wymaga system procedur wykształcony przez organizacje międzynarodowe, oparty w głównej mierze na dokładnych badaniach naukowych, a także utworzenie doskonałej dostępności do informacji z działań wyżej wymienionych organizacji międzynarodowych.

## REFERENCES

- Bogacki P., *Zagadnienie podmiotowości prawnej w stosunkach międzynarodowych*, „Roczniki Nauk Prawnych” 1997, t. VII, <http://ojs.tnkul.pl/index.php/rnp/article/download/4557/6734> (dostęp: 19.03.2023)
- CCAMLR, Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (Canberra, 20 May 1980), Status List, last updated: 28 June 2022, [http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty\\_list/depositary/CCAMLR.html](http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty_list/depositary/CCAMLR.html) (dostęp: 19.03.2023)
- CCAMLR, *Schedule of Conservation Measures in Force 2019/20*, <https://www.ccamlr.org/en/document/conservation-and-management/schedule-conservation-measures-force-2019/20> (dostęp: 19.03.2023)
- CCAMLR, Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (Canberra, 20 May 1980), Status List, last updated: 28 June 2022, [http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty\\_list/depositary/CCAMLR.html](http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaty_list/depositary/CCAMLR.html) (dostęp: 19.03.2023)
- CCAMLR, Thirty-eighth Meeting of the Scientific Committee, Hobart, Australia, 21–25.10.2019, <https://www.ccamlr.org/en/sc-camlr-38> (dostęp: 19.03.2023)
- Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR), Conservation Measure 26-1 (2019), <https://www.ccamlr.org/en/measure-26-01-2019> (dostęp: 19.03.2023)
- Commission Sous-Regionale des Pêches (C.S.R.P.), Convention du 29 Mars 1985 Portant creation de la Commission Sous-Regionale des Pêches amendee le 14 Juillet 1993

- a Praia, Cap-Vert, <http://spcsrp.org/spcsrp/sites/default/files/CSRP-1993-ConvPraya.PDF> (dostęp: 19.03.2023)
- Czapliński W., Wyrozumska A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2014
- European Commission, EU Maritime Security Strategy & Action Plan 2023, [https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements\\_pl](https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements_pl) (dostęp: 19.03.2023)
- European Fisheries Control Agency, Unit EU Waters and North Atlantic, 1.01.2019–31.12.2019, <https://www.efca.europa.eu/sites/default/files/atoms/files/2019%20-%20THE%20BALTIC%20SEA%20JOINT%20CAMPAIGN%20-%202012M%20REP%20WEB.pdf> (dostęp: 19.03.2023)
- Góralczyk W., Sawicki S., *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2015
- International Seabed Authority Handbook 2019*, International Seabed Authority, 26.08.2019, <https://www.isa.org.jm/index.php/node/19341> (dostęp: 19.03.2023)
- Kamiński T., Myszone-Kostrzewa K., *Prawo międzynarodowe publiczne w pytaniach i odpowiedziach*, red. S. Sawicki, Warszawa 2012
- Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych (Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 90, z późn. zm.)
- Konwencja związkowa paryska o ochronie własności przemysłowej (Dz.U. z 1922 r. nr 8, poz. 58, z późn. zm.)
- Kozłowski K., *Rola regionalnych międzynarodowych organizacji w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w Azji Wschodniej*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2014, nr 2(18), [http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10\\_33119\\_KKESiP\\_2014\\_2\\_4/c/121-109.pdf](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_33119_KKESiP_2014_2_4/c/121-109.pdf) (dostęp: 19.03.2023)
- Kuźniak B., Marcinko M., Ingelevič-Citak M., *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 2017
- Mazurkiewicz B., *Wydobywanie zasobów surowcowych dna mórz i oceanów naczelnym zadaniem morskiej polityki gospodarczej państwa*, „Górnictwo i Geoinżynieria”, 2011, nr 35(4/1), <https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element.baztech-article-AGHM-0039-0037/content/partDownload/1765db2b-f079-30e9-b9ba-8fa477584e26> (dostęp: 19.03.2023)
- Oświadczenie rządowe z dnia 8 lipca 1946 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Karty Narodów Zjednoczonych podpisanej w Waszyngtonie dnia 16 października 1945 r. (Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 91)
- Oświadczenie rządowe z dnia 17 września 1984 r. w sprawie ratyfikacji przez Polską Rzeczpospolitą Ludową Konwencji o zachowaniu żywych zasobów morskich Antarktyki, sporządzonej w Canberrze dnia 20 maja 1980 r. (Dz.U. z 1984 r. nr 61, poz. 315)
- Perkowski M., Szadkowska E., *Umieждународowanie organizacji pozarządowych we współczesnym prawie międzynarodowym*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2013, t. XI, [https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/150155/perkowski\\_szadkowska\\_umiedzynarodowanie\\_organizacji\\_pozarządowych\\_we\\_współczesnym\\_prawie\\_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/150155/perkowski_szadkowska_umiedzynarodowanie_organizacji_pozarządowych_we_współczesnym_prawie_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (dostęp: 19.03.2023)

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2027/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie zawarcia Umowy partnerskiej w sprawie połowów między Wspólnotą Europejską a Republiką Zielonego Przylądka (Dz.Urz. UE L 414, s. 1)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz.Urz. UE L 354, s. 22)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/473 z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa (Dz.Urz. UE L 83, s. 18)
- Słownik języka polskiego*, hasło: region, WN PWN, <https://sjp.pl/region> (dostęp: 19.03.2023)
- Słownik języka polskiego*, hasło: subregion, WN PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/subregion;2525092> (dostęp: 19.03.2023)
- Surdej A., *Multilateralizm i organizacje międzynarodowe: zasady i instrumenty*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, nr 4, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/download/17224/17798> (dostęp: 19.03.2023)
- Tavares R., *Regional Security: The Capacity of International Organizations*, London 2009, [https://books.google.com/books?hl=pl&lr=&id=aM2NagAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=regional+international+organizations&ots=\\_NsNy7Y\\_GS&sig=TQ0-Fl3yIP2Dyo1HPYqKQr7vrlY](https://books.google.com/books?hl=pl&lr=&id=aM2NagAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=regional+international+organizations&ots=_NsNy7Y_GS&sig=TQ0-Fl3yIP2Dyo1HPYqKQr7vrlY) (dostęp: 19.03.2023)
- United Nations, Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice, status at 12.03.2023, [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?s-rc=TREATY&mtdsg\\_no=I-I&chapter=I&clang=\\_en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?s-rc=TREATY&mtdsg_no=I-I&chapter=I&clang=_en) (dostęp: 19.03.2023)
- United Nations, Digital Library, Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Seabed Authority, 14.03.1997, <https://digitallibrary.un.org/record/250557#record-files-collapse-header> (dostęp: 19.03.2023)
- United Nations, Oceans & Law of the Sea, Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements, 13.05.2022, [https://www.un.org/Depts/los/reference\\_files/chronological\\_lists\\_of\\_ratifications.htm](https://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm) (dostęp: 19.03.2023)
- United Nations, Resolution adopted by the General Assembly, 4.11.1996, <https://undocs.org/A/RES/51/6> (dostęp: 19.03.2023)
- WIPO-Administered Treaties, [https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty\\_id=2](https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2) (dostęp: 19.03.2023)
- Wniosek. Decyzja Rady w sprawie podpisania, w imieniu Unii, oraz tymczasowego stosowania protokołu w sprawie wykonania Umowy partnerskiej w sprawie połowów między Wspólnotą Europejską a Republiką Zielonego Przylądka (lata 2019–2024), COM/2019/129 final, Bruksela, 13.03.2019 r.
- WWF, Historia, <https://www.wwf.pl/o-nas/historia> (dostęp: 19.03.2023)
- Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 5 lutego 1963 r., 26-62, NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen, EU:C:1963:1
- Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 15 lipca 1964 r., 6-64, Flaminio Costa v. E.N.E.L., EU:C:1964:66